

Csak néhány hete megy a Játékszínben *Eörsi István* darabja, a *Jolán és a férfiak*, s íme, megint egy, bár egészen más természetű – Eörsi-bemutató. Vasárnap este volt az *Interjú* premierje. Az *Interjú*-t, amelyet a tanítvány készítette mesterével, vagyis maga az író, Eörsi István Lukács Györggyel. A *kommunista filozófussal*, ahogyan a darab alcíme is nevezi a vitatott munkásságú, de óriási jelentőségű gondolkodót. Mert tény, hogy Lukács György szídható, dicsőíthető, de munkássága *megkerülhetetlen*. Hosszú élete során – nyolcvanhat évet élt – hatalmas művet alkotott. Elég, ha csak kései, átfogó jellegű műveit említjük, *Az ész trónfosztását*, *Az esztétikum sajátosságát* vagy *A társadalmi lét ontológiáját*. Egész életében és munkáiban a teljességre törekedett, ezért is könyvtárnyi hátrahagyott életműve. Ugyanakkor rendkívüli módon elűtnek egymástól ennek az életműnek az egyes részletei, sőt, azt mondhatnók, a fiatal, illetve öregkori művek között alapvető a szemléleti, világnézeti különbség. Egyszerűbben fogalmazva, Lukács György – a filozofiatörténetben szinte egyedülálló módon – gyökeres fordulaton esett át. Lángoló, a misztikára fogékony ifjú zseniből vált megrögzött marxistává. Eme fordulat persze bármilyen előjellel ellátható, kinek-kinek tetszése szerint. De ha valaki a pozitív jelet választja, lévén maga is marxista vagy legalábbis szocialista beállítottságú, az is gondolkodóba eshet eme nagy formátumú filozófus életének és művének szemlélése közben.

Interjú – a kommunista filozófussal

Lukács György arcai

Pontosan ezt tette Eörsi István, a jeles tanítvány, aki 1971 tavaszán, Lukács György életének utolsó heteiben, hónapjaiban magnóra vette beszélgetéseiket. Ezekből született meg jó tíz évvel később maga a darab, amelyet tavaly átdolgozott a szerző. Most ezt a változatot láthatjuk színpadon. Önmagában érdekes is volna, ha csak arról szólna, miként kanyarog élete és gondolkodása egy ilyen nagyságú filozófusnak. De en-

ben moralizáló filozófus annak idején, mint katonai parancsnok, a legénységet megtizedeltetni?

A darabban a tanítvány egyszerűen visszajátssza mesterének egyik, a korábbiakban elhangzott mondatát: ami 1917-tel kezdődött, az csődöt mondott olyanmilyira, hogy csak valahol máshol és máskor folytatható. Ám Lukács György nem emlékszik, vagy nem akar emlékezni, hogy ilyesmit valaha is mondott volna. Inkább azt mondja: a legrosszabb szocializmus is jobb, mint a legjobb kapitalizmus.

Másutt, nem minden ironia nélkül, azt mondja Eörsi, Lukács elvtárs (végig így szólítja mesterét) szerencsés volt mindig. Szerencsés volt, mert amikor először járt a Szovjetunióban, egy véletlen folytán nem sikerült találkoznia Buharinnal. Hogy mi ebben a szerencse? Ha a találkozó létrejön, Lukácsot biztosan kivégzik, mint „buharinistát”. Aztán megint szerencsés volt, mert a harmincas években átlépett a magyar kommunista pártból a

németbe. Ha ezt nem teszi meg, kivégeztette volna Kun Béla, vagy utóbb végzik ki, mint „kunistát”.

Mindezek a kérdések nem nagyon foglalkoztatták az amúgy jelentős gondolkodót. Nem érti, mit akar a tanítvány. Tud jobbat, mint ami volt? Mivel jön neki ez az Eörsi (mert ő meg végig így hívja tanítványát)? A börtönéveivel nehogy jöjjön! Mert a börtön az vakáció a moszkvai emigráció hétköznapijaihoz képest. Evvel együtt Lukács tanár úr önszántából maradt a Szovjetunióban akkor, amikor Amerikába hívták egyetemi tanárnak.

Az utolsó időkben már beszélni is alig tudott a nagybeteg filozófus. Tanítványa inkább csak kitalálta, mit akar mondani. S akkor ezeknek a keserves beszélgetések-mutogatások valamelyikén, a darab zárásaként történik valami. Mintha ez a nagyon öreg, nagyon beteg ember – aki idáig konzekvensen ragaszkodott a maga igazához –, azt mondaná, nem biztos, hogy jó úton járt. Majd azt mondja, alig hallható hangon: „Unom”.

Az interjú, annak dacára, hogy megjelenik benne Lukács György két felesége is – *Egri Kati* és *Törőcsik Mari* –, valamint az őt haláláig ápoló Adler Mariann – *Básti Juli* –, kétszerreplős darab. Amit nehéz mozgalmassá, pergővé tenni. *Babarczy Lászlónak* azonban ez a legmeszebbmenőig sikerült. S nemcsak azért, mert *Gábor Miklós* csodálatosan éli át és alakítja a folyamatosan leépülő Lukács figuráját. Külön cikket érdemelne, hogyan változtatja nemcsak a hangját, szájmozgását, hanem a járását, arcát, egész alakját a más-más időben játszódó jelenetekben. A szerzőt alakító *Koltay Róbert* méltó partnere ebben a játékban.

Karizs Tamás

MTI-Fotó Rózsahegyi Tibor felvételei

nél sokkal többről van szó. Eörsi, a tanítvány ugyanis arra kíváncsi, amire mi itt, Magyarországon, de egész Kelet-Európában: hogy mi köt valakit a marxizmushoz, a létező szocializmus eszméjéhez – a *tények ellenére*. A szibériai haláltáborok, az emberáldozatok, a szocializmus szemmel látható csődjének ellenére.

Hogyan egyeztethetők össze az annyira különböző dolgok, mint a marxista eszmék és azok, amik belőlük lettek. Hogy tud még egy Lukács György is egymás után homlokegyenest ellenkező dolgokat állítani. S hogy tudott annyi, de annyi politikai fordulat dacára mindvégig „jó elvtárs” maradni? És hogy volt képes az egész életé-

Angol-magyar vegyes vállalat
azonnali felvétellel keres gyakorlott

protokoll ügyintézőt
angol-német nyelvtudással.

Felsőfokú végzettségű előnyben.

Jelentkezés részletes önéletrajzzal

a személyzeti osztályon:

1037 Bp. III., Csillaghegyi út 25.

Tel.: 180-5742